

TEORIJSKI ASPEKTI FINANSIJSKE ODGOVORNOSTI
THEORETICAL ASPECTS OF FINANCIAL RESPONSIBILITY

*Ivana Vukčević*¹

JEL Classification: Q54; C44

Review

Primljeno / Received: November 17, 2017

Prihvaćeno / Accepted: December 11, 2017

Sažetak

Pojam odgovornosti predstavlja jedan od temeljnih pojmova sa kojima se susrećemo u pravu, javnim finansijama, i svakodnevnom životu. On predstavlja odnos čoveka prema društvenim vrednostima, bez kojih ljudska zajednica ne bi mogla funkcionisati. Ovaj pojam se razvijao vremenom i obuhvatao je niz različitih značenja. Finansijska odgovornost podrazumeva dobru primenu ljudskih resursa, posvećenost povećanju institucionalne efikasnosti i efektivnosti, i odličnu procenu u pravljenju strateških prilagođavanja kako bi se zadovoljile potrebe organizacija. Okvir finansijske odgovornosti trebao bi se osloniti na tri ključna stuba: snažan trezor, efektivnu unutrašnju kontrolu i nezavisnu spoljnu reviziju, kao temelj efektivne demokratske i parlamentarne kontrole javnih finansija. Vrlo je važno uspostaviti dobar sistem finansijske odgovornosti koji predstavlja jedan od ključnih elemenata daljeg napretka u ekonomskim i socijalnim reformama.

Ključne riječi: finansijska odgovornost, nezavisna kontrola, spoljna revizija, kontrola.

Abstract

The term of accountability represents one of the fundamental concepts that we face in several areas, such as law, public finance and everyday life. It represents the relation between an individual to social values without which the community could not function. This term has been developed over time and it encompassed a wide range of different meanings. Financial accountability implies a good use of human resources, a commitment to increasing institutional efficiency and effectiveness, and an excellent assessment in making strategic adaptations in order to meet all the needs of organizations. The framework of financial accountability should rely on three key pillars: a strong Treasury department, effective internal control and independent external audit, as the basis for effective democratic and parliamentary control of public finances. It is very important to establish a good system of financial accountability, which is one of the key elements of further progress in economic and social reforms.

Keywords: financial accountability, independent audit, parliamentary control, effectiveness .

---

¹ Mediterranean University

1. KONCEPT ODGOVORNOSTI

Odgovornost predstavlja jedan od najčešćih termina koji se koristi u pravu, teoriji javnih finansija i praksi. Koncept odgovornosti se postepeno razvijao i obuhvatao je niz različitih značenja ali se i dalje često traže dodatna pojašnjenja i ima mnogo šire značenje. Pre svega kada se razmišlja o odgovornosti razmatra se smisao individualne odgovornosti i brige za javni interes. U svom radu *Romzek i Dubnik (1987, p. 227-238)* su naveli da u internom smislu veće poverenje u nezavisne sudove i lične morale javnih funkcionera će značiti smanjenju obima potražnje za eksternu odgovornost.

Javne organizacije i njihovi lideri preuzimaju odgovornost iz više različitih aktivnosti i takođe postoji kategorizacija kako bi se utvrdilo ko je kome odgovoran. U akademskom značenju, odgovornost se može tumačiti na više načina a mi ćemo navesti neka. Odgovornost se često odnosi na osećaj individualne odgovornosti i brige za javni interes od strane državnih službenika. Takođe odgovornost možemo posmatrati kao javnu diskusiju između Vlade i građana, gde građani kontrolišu Vladu koja upravlja javnim novcem. Posmatra se u kojoj meri su vlade u stanju da ostvare želje i potrebe svojih građana.

Pod društvenom odgovornošću se podrazumeva da preduzeća svoje poslovne strategije, odlučivanja i aktivnosti usmeravaju ka unapređenju ekonomskog, društvenog i prirodnog okruženja u kojem posluje. Društveno odgovorno poslovanje obuhvata i širok koncept koji održava balans između ekonomskih i socijalnih ciljeva. Iako je poznato da sva preduzeća žele da ostvare profit, ona moraju voditi računa i da imaju pozitivan uticaj na sredinu u kojoj posluju.

Još od XVIII veka, korporacije su imale odgovornost prema društvu i pored značaja finansijske i pravne odgovornosti u teoriji i praksi korporaciji. Primetno je da su se krajem XIX veka počele pojavljivati velike kompanije koje su imale važnu ulogu u razvoju i sa visokom koncentracijom moći, dok su manje regionalne kompanije postale manje značajne. Međutim, pojavom velikih kompanija u društvu početkom XX veka javljaju su neetični postupci koji postaju sve češći i dodatno doprinose nastanku velike ekonomske krize (*Howard, 2013, p.112*).

Država je počela da se uključuje 30ih godina XX veka kako bi poboljšala radne i životne uslove zaposlenih kao i dala podršku društvenom progresu.

Pod konceptom odgovornosti ne spadaju dimenzije kontrola i sankcija ali je njihova primena veoma važna i korisna kako bi se uspostavio dobar odnos između dve strane, između Vlade i građana. Odgovornost je proces u kojem su subjekti javnog sektora kao i pojedinci unutar njih odgovorni za svoje odluke i radnje, a to podrazumeva upravljanje javnim sredstvima kao i ostale prateće performanse. U ovim situacijam vrlo je važno da su svi svesni svoje uloge, zadataka i odgovornosti. Može se i reći da odgovornost predstavlja "obavezu da se odgovori na odgovornost koja je dobijena". (*IFAC-International foundation of accountants, 2001.*)

Kada se pomene finansijska odgovornost ljudi često to povežu sa čuvanjem imovine preduzeća ili samih fizičkih sredstava. Može se definisati kao obaveza

pojedince ili organizacije koja je odgovorna za svoje aktivnosti, prihvata odgovornost za njih, a rezultati se objavljuju na transparentan način. Takođe, u tradicionalnom shvatanju institucionalni lideri su odgovorni jedni drugima sa ciljem da se pod a) zaštiti imovina od različitih zloupotreba i krađa a pod b) pružanje preciznih i pouzdanih finansijskih informacija.

Sadržaj odgovornosti podrazumeva elemente koji se odnose na međusobno povezivanje a to su: 1) obaveza korisnika naloga da pruži informacije o obavljanju svojih dužnosti i 2) pravo nalogodavca da zatraži tu informaciju. *Rabrenović (2007 a, p. 12)*, kako je navedeno u radu *Normaton (1964)*, ukazao je da, u ovom prvom delu pored obaveze pružanja informacija podrazumeva se da postoji i obaveza da se objasni zašto su dati zadaci izvršeni na određeni način, sa ciljem da se otkriju budući potezi i zadaci nalogodavca.

U drugom delu većina autora stoji iza tvrdnje da nalogodavac pored prava za dobijanjem informacija i odgovora, ima mogućnost sankcionisanja ili nagrađivanja u zavisnosti od performansi, od rezultata. Ukoliko je nalogodavac zadovoljan on može nagraditi korisnika naloga, dok u suprotnom ima pravo da kritikuje sa zahtevom korigovanja grešaka ili nametanja određenih sankcija. Treba napomeniti da pod "sankcionisanjem" u nekim slučajevima misli se na pravo da se kritikuje, dok se u drugim slučajevima podrazumevaju dosta rigoroznije mere, kao npr. zatvaranje naloga ili određeni penali (*Power, 1996, p. 26*).

Važno je napomenuti da mehanizmi odgovornosti nisu izolovani fenomeni, već su međusobno povezani elementi koji su u procesu stalne interakcije. Zbog toga se uvodi koncept sistema odgovornosti, koji se sastoji od različitih međusobno povezanih elemenata/ mehanizama finansijske odgovornosti. Odgovornost upavljenjem i korišćenjem novca predstavlja finansijsku odgovornost. Ključne reči koje se odnose na ove slučajeve su: kontrola, autoritet, delegacija, procedure, odobrenje i verifikacija.

2. RAZLIKA IZMEĐU KONCEPTA ODGOVORNOSTI I DRUGIH SLIČNIH.

U poslednje vreme se sve češće nameću mišljenja poslovnih lidera, političara i drugih da biznis ne treba poistovećivati isključivo sa stvaranjem profita, već se treba obratiti pažnja na odnos između društva i njega. U skladu sa tim, dosta kompanija je počelo da preispituje svoje korporativne odgovornosti i takođe su rešile da integrišu principe održivosti u svoje poslovne strategije i politike. Koncept odgovornosti ima šire značenja i treba napraviti razliku između sličnih kao što su: obaveza, pokornost, zaduženje, nadležnost i slično.

Kada se spomene odgovornost, ili na engleskom jeziku "responsibility", često se opisuje kao pravo da ima ovlašćenja da deluje, da ima moć kontrole, sloboda odlučivanja, ali pre svega se odnosi na to da se ponaša racionalno, pouzdano i dosledno. Kao jedna od definicija odgovornosti ("responsibility") može se izdvojiti to da predstavlja obavezu izvršenja ili izvršenje datog zadatka, gde je njegova dužnost

da završi delegirani zadatak. U ovom slučaju posmatra se superiorno-podređeni odnos gde "junior" ima obavezu da obavi zadatak dat od više instance. Dakle, tok odgovornosti je išao odozgo prema gore. Opisuje se osoba ili više njih koje su potpuno nadležne za neki zadatak sa ciljem da taj zadatak bude ispravno izvršen. Odgovornost "responsibility", predstavlja osećaj dužnosti kako bi se uradilo sve što je potrebno da bi se zadatak izvršio, odnosno predstavlja obavezu izvršenja delegiranog zadatka

Koncept odgovornosti, ili na engleskom jeziku "accountability" može se definisati kao osećaj odgovornosti za krajnje posledice. U ovom slučaju kada se delegira vlast, zaposleno lice je ovlašćeno da izvrši zadatak za svog nadređenog, ali je nadređeni preuzeo vlasništvo i odgovornost za krajnje rezultate. Protok odgovornosti je sada odozgo ka gore, jer je podređeni bio odgovoran nadređenom za dati zadatak.

Kada je osoba odgovorna za nešto, ona bi trebala objasniti svoje postupke, odluke i eventualne propuste. To označava pojedinca ili grupu koja je spremna da preuzme pohvalu ili kritiku na račun svojih rezultata. Odgovornost "accountability", je stanje, pri čemu se od osobe očekuje da preuzme odgovornost nad svojim postupcima i odlukama.

Sve je češća upotreba ovog pojma u političkim konotacijama kao i dokumentima jer prenosi sliku transparentnosti i pouzdanosti. Nije slučajno da su pojmovi odgovornost i transparentnost usko povezani i da je njihova upotreba veoma česta, jer transparentnost stvara odgovornost. Postoji nekoliko fraza kao što su "informacija je moć", "istina će vas osloboditi" i dr.

Kod transparentnost kao i kod odgovornosti postoje određeni konceptualni problemi a koji se prvenstveno odnose na njihovo precizno definisanje. Kada je reč o transparentnosti tu se može reći i da imaju različite ciljeve. Dok neke imaju za cilj da se suoče sa korupcijom, druge u većoj meri žele da podstaknu poboljšanje institucionalnih performansi. Ovi različiti ciljevi podrazumevali bi naravno i različite strategije. Ciljevi individualne i institucionalne odgovornosti pored svoje različitosti ponekad mogu biti i kontradiktorni. Poznato je da je svaka institucionalna akcija rezultat mnogih pojedinaca što samim tim komplikuje napore da se odgovornost precizno odredi.

Takođe postoje mnoge jezičke nedoumice o razumevanju izvesnih razlika između pojma kontrole i odgovornosti. Kontrola predstavlja oruđe koje osigurava da će stvari/zadaci biti odradjene na izvestan način sa ispunjenem određenih uslova. Ona predstavlja proces koji treba da obezbedi pouzdanost i razumnost u pogledu efikanosti poslovanja, izveštavanja, i što je vrlo važno poštovanje važećih zakona i propisa. Ukoliko povežemo pojam odgovornosti i kontrole, kontrolu možemo posmatrati kao mehanizam za obezbeđivanje odgovornosti.

Osvrnućemo se i na pojam korporativne socijalne odgovornosti, za koje ljudi smatraju da njeno vreme tek dolazi. Sposobnost preduzeća u konkurenciji zavisi od karakteristika lokalnog okruženja, a to podrazumeva da preduzeća ne mogu biti izolovana od okruženja. Prema Porteru i Krameru (2002, p. 12), preduzeća mo-

raju voditi računa o posledicama odluka koje donose u svom poslovanju kako pred sobom tako i pred društvom, i mora se obratiti pažnja u kojoj meri preduzeća reaguju na različite društvene probleme.

Socijalna društvena odgovornost zahteva od kompanija da vode računa o posledicama odluka koje donose u svom poslovanju, kako pred sobom, tako i pred društvom. Preduzeća teže unapređenju dobrobiti zajednice, što je veoma bitno za socijalnu odgovornost, koja se ogleda u dugoročnom odnosu sa svim stejkholderima i onima koji utiču na korporativne politike i prakse (Kotler i Lee, 2009, p.124).

Postoje mnoge zablude o tumačenju društveno odgovornog ponašanja. Postoje dve dimenzije društveno odgovornog ponašanja koje se posmatraju iz ugla *interne* odgovornosti prema članovima organizacije i *eksterne* odgovornosti prema okruženju. Interna dimenzija podrazumeva brigu o zaposlenima i bezbednost na radu čak izvan granica propisanih zakonom, dok se eksterna odgovornost odnosi na sve eksterne stejkholdere (uključujući klijente, poslovne partnere, državni nivo pa čak i globalno okruženje). Koncept održivog razvoja koji podrazumeva neophodnost racionalnog korišćenja ograničenih resursa usko je povezan sa konceptom društvene odgovornosti. Javlja se ideja da se poslovni uspeh ne mora meriti samo na osnovu tradicionalnih finansijskih pokazatelja već i na osnovu društvenih i ekoloških rezultata. Većina aktivnosti i inicijativa je fokusirana na racionalnu upotrebu ograničenih resursa, na odgovorno ponašanje prema zaposlenima i klijentima, i na kraju odgovorno upravljanje finansijskim sredstvima.

Pitanje odgovornosti je usko povezano i sa snagom, tj. moći koju pojedinci uživaju. Prenos snaga, odnosno moći moguć je od političkih rukovodilaca do menadžera, ali odnos snaga se menja brže od odgovornosti. U pojedinim situacijama kada se posmatra političko rukovodstvo dešava se da ono nema moć kontrole. Za razliku od ovog slučaja, postoje mnoge autonomne kompanije koje ne poseduju toliku odgovornost ali mogu dobiti veliku moć. Protežu se pitanja da li odgovornost povećava performanse ali važnije je da se utvrdi pod kojim okolnostima različiti vidovi odgovornosti mogu ostvariti ukupan pozitivan efekat.

I pored mnogobrojnih istraživanja i tumačenja i dan danas ne postoji jedna opšteprihvaćena definicija koja bi precizno odredila šta se podrazumeva pod konceptom društvene odgovornosti.

3. DIMENZIJE ODGOVORNOSTI

Pojam odgovornosti ima nekoliko značenja koje obuhvataju oblast računovodstva, prava, etike, teorije upravljanja i prakse. Postoje različiti tipovi odgovornosti koji se mogu razlikovati u kontekstu zdravstvene zaštite, i ekonomski model gde se odgovornost ogleda kroz potrošački izbor (Virtanen, 1997 a, p.4).

Postoji dimenzija koja nam pomaže u proceni odgovornosti, a koja se odnosi na metode uspostavljanja, obezbeđivanja i procene odgovornosti : pravila definisanja ciljeva agenata, kvalitativno i kvalitativno merenje postignutih ciljeva kao i interakcije između direktora i zastupnika.

U okviru koncepta postoje različite dimenzije a koje se odnose na odgovore na četiri pitanja:

(1) Prvo pitanje u vezi sa odgovornošću je: Kome? U ovom slučaju akcenat se stavlja na nalogodavca koji predstavlja lokus odgovornosti (*"locus of accountability"*) koji određuje resurse i mandate agenta (*Virtanen, 1997, b, p. 6*). Kada se pominje lokus odgovornosti treba napomenuti da on može biti interni I eksterni.

Unutrašnja ili interna odgovornost predstavlja odgovornost samom sebi, to je lična posvećenost pojedinca samom sebi, privrženost svojim vrednostima sa ciljem ispunjavanja svojih zamisli i obećanja.. Interna odgovornost se uspostavlja između osoba ili jedinica koje funkcionišu u okviru iste organizacije (pr. rukovodilac celog odeljenja, ili generalni direktor-CEO).

Spoljašnja ili eksterna odgovornost dolazi od spolja, predstavlja odgovornost prema drugima, a ne prema sebi. Ona stvara okruženje koje čini da se ljudi osećaju primoranim da je prate, da budu deo nje, predstavlja skup socijalnih normi i standarda. Navešćemo neke od primera eksternih nalogodavaca (*"accountors"*): poreski obveznici, neka stranka ili sindikat, Vlada, Parlament, zatim međunarodne institucije kao što su institucije Evropske unije.

Kako bi se uspostavio i razvio efikasan sistem interne finansijske kontrole potrebno je obezbediti razvoj funkcionalne nezavisne interne revizije, uspostaviti i održavati sistem za finansijsko upravljenje i kontrolu i zakonodavni okvir. Interna finansijska kontrola predstavlja sveobuhvatni sistem koji uspostavlja Vlada kao I organizacije javnog sektora radi finansijskog upravljanja i kontrole, interne revizije I izveštavanja o korišćenju javnih sredstava I sredstava EU (*Službeni glasnik, 2005*).

Pojam odgovornosti je veoma važan kada se spominje revizija. Principal agent problem se često čuje u teorijskim kategorijama ali subjekti poput "pružalaca usluga" i "korisnika" u poslednje vreme postaju sve češći kada je reč o odgovornosti. Medjutim, pre nego što se pristupi rešavanju problema poverenja, različiti modeli odgovornosti se sve više primenjuju.

(2) Sledeće pitanje koje se odnosi na odgovornost je: Ko, kome? Ovde se postavlja pitanje ko je odgovoran, ko je nalogodavac. Fokus se stavlja na posmatranje odnosa agenata prema pojedincima ili članovima organizacije. Politika vođenja određenih organizacija treba se preispitati i ona "prolazi kroz mnoge ruke" pre nego što zaista stupi na snagu.

(3) Dolazimo do trećeg pitanja u vezi sa odgovornošću a to je: Za šta? Posmatra se objekat odgovornosti, preuzimanje svih potrebnih koraka kako bi se ostvario određeni cilj. Svi akteri su dužni da obrazlože svoje ponašanje što predstavlja jedan i od uslova odgovornosti. Postoji više aspekata ponašanja gde je potrebno posmatrati onaj koji je najdominantniji.

(4) Ne sme se izostaviti ni kako se posmatra odgovornost kada je reč o njenim dimenzijama, koja nam najbolje određuje kriterijume za uspeh ili neuspeh odgovornosti. Pre svega se odnosi na sisteme vrednosti, na principe I norme koje se odnose na njih. Vrednosni sistemi mogu biti, politički, pravni, fiskalni, moralni I drugi, a cilj odgovornosti kao I program politike može biti uspešan ili neuspešan.

Postoje metode procene odgovornosti koje pored procena podrazumevaju obezbedjivanje i uspostavljanje različitih metoda: pravila definisanja ciljeva agenata, budžetiranje resursa za agente, kvalitativno i kvantitativno merenje postignutih ciljeva i interakcije između direktora i zastupnika u proces procene.

Resursi moraju postajati kako bi se izvršila procena, a svi neophodni izvori uključuju relevantne i kvalitetne podatke, finansiranje i stručnost.

Merenje odgovornosti može se svrstati u dve kategorije. Prva kategorija, često nazvana proceduralnom, internom adekvatnošću, podrazumeva internu evaluaciju, proceduralno vrednovanje primenljivosti određenog mehanizma odgovornosti ili konkretnog procesa odgovornosti. Druga, poznata kao eksterna ili sistemska adekvatnost, podrazumeva procenu režima odgovornosti koja se fokusira na spoljne efekte procesa odgovornosti.

Kako bi merenje odgovornosti bilo precizno i ispravno posebna pažnja se pridaje tačnosti i pouzdanosti informacija, koje mogu predstavljati dobar osnov za pravilnu procenu odgovornosti.

4. FINANSIJSKA ODGOVORNOST

U prethodnom delu pomenuli smo da se finansijska odgovornost često povezuje sa čuvanjem imovine preduzeća ili samih fizičkih sredstava, gde ona predstavlja jedan poslovni princip koji se posmatra iz više uglova. U današnje vreme, sama odgovornost je bitnija i dobija više na značaju nego izbegavanje lošeg finansijskog upravljanja i postupanja u skladu sa zakonom. Većina autora se složila da se odgovornost poistovećuje sa „biti odgovoran za svoje postupke“.

Biti racionalan i odmeren u upravljanju vlastitim finansijama je ključ ili suština finansijske odgovornosti kao stava u životu građana. Pojam finansijske odgovornosti može se objasniti kao koncept koji vuče originalno porekli iz oblasti finansijskog računovodstva, gde se mogu pronaći neka objašnjenja koja se odnose na načine upravljanja javnim finansijama.

Finansijska odgovornost prvenstveno se shvata kao odnos građana i Vlade, gde građani kontrolišu Vladu koja upravlja javnim novcem. Suština odgovornosti je obaveza Vlade da osigura građanima da se novac troši na najbolji i efektivan način. Vlada mora podnositi izveštaje i opravdanja za svoje postupke i redovno obavestavati javnost o tome kako sprovođi javna sredstva.

Postoji nekoliko kriterijuma kada je reč o odgovornosti, o institucijama i njihovim rukovodiocima: 1) pravilno korišćenje autoriteta i delegirane moći; 2) da su misija i prioriteti postignuti; 3) redovno izveštavanje o individualnim i institucionalnim performansama; 4) efikasno i efektivno korišćenje resursa; 5) obezbediti kvalitet programa i usluga koje nude organizacije/institucije; 6) da pokaže da su potrebe javnosti bili zadovoljene.

U suštini sve definicije pokušavaju da izmere sposobnost kako vlada, lokalna samouprava ili dr. pokušavaju da: izmire tekuće račune, balansiraju godišnji budžet, zadovolje dugoročne finansijske obaveze a i fiskalnu stabilnost. Potrebno je dobiti odgovore kako se upravlja javnim novcem i na koji način se taj novac troši.

Pre svega, kada se spominje finansijska odgovornost moraju se dati odgovora na pitanja šta predstavlja javni novac. Jedna od prvih pretpostavki kada se spomene "javni novac" je da on predstavlja onaj novac koji troše vladine institucije, međutim ovaj pojam se može objasniti malo detaljnije. U vezi sa ovim, moraćemo da razumemo na koji način se prikupljaju prihodi i kako vlada odobrava izdatke. U prvom segmentu, javni novac se ubira putem poreskih prihoda i državnih pozajmica, kao i po osnovu dohodaka od такси i ostalih naknada. U drugom segmentu, javni novac bi se sastajao od novca koji je pod zakonskim ovlašćenjem.

Princip odgovornosti rukovodilaca nažalost nije još ugrađen u administrativnu kulturu kao i donošenje odluka, dok se budžetska ovlašćenja retko delegiraju na operativne rukovodioce.

Kod koncepta upravljanja javnim novcem važno je utvrditi vrednost novca kako bi se iskoristili svi resursi. Vrednost novca kao jedna od karakteristika novca se može objasniti na više načina, a u ovom slučaju on predstavlja obavezu državnih organa da na pravi način iskoriste sve resurse koji su im na raspolaganju (*Rabrenović, 2007 b, p. 30*). U vezi sa tim osvrnućemo se na tri kriterijuma koji se odnose na odgovornost: kvalitet, efikasnost/efektivnost I zadovoljavanje potreba.

Održavanje i unapređenje kvaliteta programa i usluga institucija zavisi od moći koju ljudi poseduju a koju pruža finansijska odgovornost. Kada se razmišlja o finansijskoj odgovornosti zaposlenih veoma je važno imati dragocene ljudske resurse u organizacijama kako bi se ovi resursi iskoristili na pametan način i ostvarili kvalitetni rezultati.

Na udaru kritika zbog velikih propusta u kontroli troškova I postizanju ciljeva često se nalazi sistem visokog obrazovanja, što dovodi do povećanog javnog interesa. Deo kritika se odnosio na *efikasnost*, koji objašnjava kako se uz malu količinu inputa ostvaruje veći output (raditi stvari na pravi način, brzo i kvalitetno), i na *efektivnost*, koji objašnjava u kojoj meri su ciljevi postignuti (raditi prave stvari). Ekonomska efikasnost je povezana sa optimizacijom resursa, ona pokazuje kako se sa niskim troškovima i radom ostvaruju veći rezultati, dobija output. (*www.investopedia.com, pristupljeno jun 2017*). Pojmovi efikasnost I efektivnost su usko vezani sa finansijskom odgovornosti.

Društvena očekivanja institucija za finansijsku odgovornost prevazilaze dobru računovodstvenu praksu i internu kontrolu. Između ostalog, finansijska odgovornost podrazumeva pravu primenu ljudskih resursa, posvećenost povećanju institucionalne efikasnosti i efektivnosti, i odličnu procenu u pravljenju strateških priлагоđavanja kako bi se zadovoljile potrebe organizacija.

Okvir finansijske odgovornosti trebao bi se osloniti na tri ključna stuba: snažan trezor, efektivnu unutrašnju kontrolu i nezavisnu spoljnu reviziju, kao temelj efektivne demokratske i parlamentarne kontrole javnih finansija. Kvalitetno finansijsko upravljanje zahteva efektivan nadzor. Ovo se odnosi na javni sektor kao i na privatni sektor. Mehanizmi unutrašnje kontrole se generalno smatraju prvim nivoom upravljanja, omogućavajući centralnoj finansijskoj funkciji da nadgleda potrošnju u odnosu na godišnji budžet. Dobri sistemi internog praćenja u velikoj meri zavise

od kvaliteta i blagovremenosti finansijskih informacija. Vrhovne revizorske institucije kao i privatne revizorske firme pružaju dodatni nivo kontrole i sve više se bave ispitivanjem da li se javni fondovi koriste efikasno i efektivno. Ove institucije se smatraju vrlo važnim jer se ozbiljno shvata finansijsko upravljanje i odgovornost unutar nacionalnog političkog sistema.

U zemljama u kojima vrhovne revizorske institucije imaju ograničenu ulogu, ukupni nivo demokratske odgovornosti se smatra slabijim.

Jedan od ključnih mehanizama koji se odnosi na odgovornost je i eksterna revizija, koja se odnosi na nezavisnu aktivnost ovlašćenih revizora koji su zaduženi za ispitivanje finansijskih izveštaja organizacije i davanje mišljenja da su oni istiniti i objektivni. Ne smemo izostaviti ni ulogu nezavisnog državnog revizora koji predstavlja vezu između izvršne vlasti i parlamenta i građana sa druge strane. Transparentnost poslovanja i ostvarenje ciljeva odgovornosti predstavljaju dva važna principa dobrog upravljanja, koji zavise od načina kako revizija funkcioniše. Pored ovih principa, efikasnost i efektivnost, poštovanje pravnih normi, visoki etički standardi predstavljaju takođe osnovu na kojoj se gradi pouzdana i otvorena državna uprava. Zastupanje interesa građana predstavlja najvažniji pristup u jednom demokratskom društvu, gde građani sa vremena na vreme daju mandat svojim izabranim predstavnicima.

Sa druge strane, finansijska odgovornost predstavlja poslovni princip, ali i životni stav koji se posmatra iz dva ugla: iz ugla korisnika bankarskih usluga, a sa druge iz ugla samih banaka. Jedan od ključnih izvora kada je u pitanju finansijska odgovornost je štednja kako bi građani i kompanije uspele da realizuju svoje poslovne i životne planove. Poznato je da postoji visok nivo konkurencije između banaka na domaćem tržištu pa se društvena odgovornost može posmatrati kao jedna od mogućnosti za diferenciranje.

5. ZAKLJUČAK

Nema sumnje da uspostavljanje dobrog sistema finansijske odgovornosti zahteva značajan iznos napora i vremena od strane svih aktera finansijske sposobnosti: vlade, a posebno ministarstvo finansija i parlamenta i njegovih odbora. Neophodno je da se uloge svih ovih aktera unaprede istovremeno, tako će se balans sistema finansijske odgovornosti i njegovih mehanizama postići. Stoga je cilj uspostaviti uravnoteženo partnerstvo između svih finansijskih aktera odgovornosti, koji dele zajednički cilj rukovođenja javnim novcem.

Koncept odgovornosti se postepeno razvijao i obuhvatao je niz različitih značenja ali se i dalje često traže dodatna pojašnjenja i ima mnogo šire značenje. Teorijsko razmatranje finansijske odgovornosti u ovom radu je pokušaj da se sistematizuju teorijski stavovi bitni elementi i kriterijume finansijske odgovornosti. Autor se nada da će s time doprineti popunjavanju praznine u našoj literaturi o ovoj temi koja evidentno postoji.

Literatura:

- Howard, R. (2013), *Social responsibilities of businessmen*, New York, Harper, p.112
- IFAC, (2001)- Governance in public sector: A governing body perspective, <http://www.ifac.org/system/files/publications/files/Good-Governance-in-the-Public-Sector.pdf>
- Investopedia, <http://www.investopedia.com/terms/e/efficiency.asp> (pristupljeno, jun 2017)
- Kotler, P., Lee, N. (2009), *Corporate Social Responsibility: Doing the Most Good for Your Company and Your Cause*, Wiley, p. 124
- Normarton L (1964). *The Accountability and Audit of Governments - A Comparative Study*, Manchester University Press
- Porter, M., Kramer, M. (2002), The competitive advantage of corporate philanthropy, *Harvard business review*, No. 12, p.12
- Power, M.(1996), *The Audit Explosion*, Demos, p.26, <https://www.demos.co.uk> (pristupljeno, jun 2017.)
- Rabrenović, A. (2007), *Financial accountability as a condition for Eu membership*, PhD thesis, University of Glasgow, p. 12- 30
- Romzek, B. Dubnick, M. (1987), Accountability in the public sector: Lessons from the challenger tragedy, *Public administration review*, Vol. 47, p. 227-238
- Strategija razvoje interne finansijske kontrole u javnom sektoru u Republici Srbiji, *Službeni glasnik RS* br. 55/05
- Virtanen, T. (1997), *Financial Autonomy and Accountability of Public Managers*, European Group of Public Administration Leuven, Belgium